

Waldinger Dóra – Boros Ferenc

Bájoló – egy új könyvtári rendezvénysorozat

A szombathelyi Berzsényi Dániel Könyvtár 2014-ben indította útjára a Bájoló című irodalmi, zenés barangolássorozatot, bemutatkozási lehetőséget teremtve a gondolataikat, érzelmeiket, kreativitásukat zenében, dalban, irodalomban, versben, slam poetryben, képzőművészetben kifejező fiatal tehetségek számára. A programsorozat azt példázza, hogy milyen irányban változtak meg a könyvtári funkciók, mint például a kultúraformálás és a közösségteremtés, továbbá a Bájolón keresztül az újfajta könyvtárosi kompetenciák szükségessége is megmutatkozik.

A Háklár testvérek, Dóri és Péter zenés, irodalmi bemutatkozó estje 2017 januárjában

Megváltozott kultúrafogyasztási szokások, könyvtári funkciók és könyvtárosi kompetenciák

Az utóbbi évek trendjei, szociológiai és gazdasági jelenségei alátámasztották, hogy nem kell temetnünk a könyvtárakat. A nyomtatott dokumentumok előnye, úgy tűnik, nem fog elveszni még jó ideig, illetve a mai könyvtárak olyan funkciókkal és lehetőségekkel bővültek, amelyek az emberek jólétéhez járulnak hozzá.

Minden könyvtár multifunkciós intézmény, ahogy az ALA 2014-es jelentését idézi Kiszl Péter¹: a hagyományos dokumentum- és információszolgáltatáson kívül közösségi térként funkcionál, rendezvényeket szervez és kínál, virtuális és fizikai közösséget teremt, az adott település sokféle intézményével és szereplőjével kapcsolatot tart.

A könyvtárosoknak folyamatos kihívást jelent, hogy hagyományos szolgáltatásaikon túl újabbakat is kínálnak. Figyelni kell a kultúrafogyasztás trendjeit, a szabadidős tevékenységek új formáit, valamint a generációs különbségeket is. Tóth Máté szerint több kutatás is alátámasztja, hogy a könyvtárak nem csupán információszolgáltató helyek, melyekben a könyvtárosok menedzselik a használók információs szükségleteit, hanem az életük több területére hatással vannak.² Egy ausztrál kutatás szerint „a könyvtár mind az egyén, mind pedig a közösségek szintjén jelentős mértékben hozzájárul a jóléthez. Egyéni szinten ennek legfontosabb eleme az információközvetítés, amelynek azonban számos aspektusa van: az informálódás támogatása, többnyelvű szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása, helytörténet és helyi kultúra tartalmainak elérhetővé tétele, az egyének tanulásban, készségek fejlesztésében való segítése, a tanulás és olvasás népszerűsítése a gyerekek és felnőttek körében, új gondolatok stimulálása, a technológiához való hozzáférés lehetővé tétele. Közösségi szinten a könyvtárak támogatják a közösségek tagjai közötti interakciót, erősítik a társadalmi befogadást, elősegítik a generációs szakadék áthidalását.”³ Ezeket a hatásokat a hazai könyvtárakban is megfigyelhetjük. A könyvtárak harmadik helyként funkcionálnak, vagyis elősegítik a közösségek formálását: olyan teret nyújtanak, ahol különböző nemű, műveltségű, nemzetiségű, korú emberek találkozhatnak, beszélgethetnek. Olyan alacsony intenzitású találkozóhelyek váltak, amelyek elősegítik a társadalmi tőke növelését.

Az utóbbi évtizedekben a technikai fejlődés hatására megváltoztak a kultúrafogyasztási szokások. Ma már az jelent előnyt, ha otthonról mindent azonnal elérhetünk. „A mai magyar társadalomban a szabadidő-eltöltés képernyő- vagy monitorcentrikus és otthonközpontú.”⁴ Ezzel kell versenyeznie a könyvtárnak: egyrészt a magaskultúra iránti igény csökkenésével, másrészt azzal, hogy az emberek jellemzően rosszabb anyagi körülmények miatt kevesebb szolgáltatást vesznek igénybe.

A megváltozott könyvtári funkciók és új szolgáltatások magukkal hozták a kibővülő könyvtárosi kompetenciákat is. A LIS Euroguide, az Európai információs szakemberek kompetenciái és tulajdonságai című kiadványban meghatározta a könyvtárosi és információs szakemberektől elvárt kompetenciákat. Az öt terület, amelyhez az összesen 33 kompetenciát kapcsolták – az információ, a technológia, a kommunikáció, a menedzsment és az egyéb tudományos ismeretek.

Megkerülhetetlen tény, hogy a mai fiatal generáció nagyobb mértékben különbözik a korábbiaktól. A változás több szinten tetten érhető: az értékrendek módosulása, a technológiai fejlődés, a tanulás formáinak változása, a munka értelmezése, az emberi kapcsolatok mind változtak a korábbiakhoz képest. „Nem csak arról van tehát szó, hogy az új

generáció másként öltözik, más divatot követ, más szlenget használ, más zenét kedvel, másként szórakozik, hanem az élet minden területét átfogó új erkölcsi és etikai értékrendet hoz létre, új társadalmi-emberi kapcsolatrendszereket épít ki, más magatartásformát követ – s mindezekből következően eddig el nem képzelhető feszültségforrások jönnek létre az egyes generációk között.”⁵ A Z (1996-2010 között születettek) és az alfa (2010 utáni) generáció tagjai beleszülettek a digitális világba, és könnyedén használják azok eszközeit. Mivel sok időt töltenek a képernyők előtt (számítógép, okostelefon, tablet), ezért felértékelődnek azok a programok, rendezvények, amelyek kimozdítják őket. Ennek a trendnek a másik, figyelembe veendő vetülete, hogy ez a generáció az internetről tájékozódik – ezért ezen keresztül a leghatékonyabb a megszólítása, például ha egy rendezvényt szeretnénk ezen korosztály figyelmébe ajánlani Facebook esemény formájában. A fiatalok szórakozóhely és koncert kedvelési sajtóságaiból adódóan a könyvtár kihasználható lehetősége, hogy teret kínáljon – a hagyományos lehetőségei mellett – tanulásra, böngészésre, baráti találkozásra.

Olvasásnépszerűsítésre, az irodalmi művek új megközelítésére a fent említett generációs különbségek miatt is szükség van, erre hazánkban több kezdeményezés indult, többek között Fűzfa Balázs élményközpontú irodalomtanítása Szombathelyen, újfajta tankönyvek bevezetése, rendhagyó irodalomórák szervezése.

A versek újra közel kerülnek a fiatalokhoz, például a slam poetrynek köszönhetően – egyre többen ismerkednek meg ezzel a műfajjal, és kezdenek verseket-dalokat írni, visszanyúlnak a modern magyar költőink munkásságához. Érdekes jelenség, hogy az Y és a Z generációhoz tartozó művészek milyen jól kihasználják az internetes oldalak nyújtotta lehetőségeket. Blogot írnak, Facebook oldalt vezetnek, honlapot készítenek, YouTube csatornát működtetnek. A céljuk egyrészt, hogy megmutassák alkotásaikat, másrészt, hogy kapcsolatba kerüljenek a közönségükkel.

A Bájoló programsorozat

2014-ben két szombathelyi, akkor még középiskolába járó végzős diák – Doma Bence és Puskás Máttyás – kereste fel a Berzsényi Dániel Könyvtár segítségével megvalósítandó tervével az akkori igazgatót, Pallósiné dr. Toldi Mártát. „Fiatalok, gimnazisták. Alkotnak. Tulajdonképpen tehetnék azt is, amit kortársaik zöme, semmi különöset. Ehelyett megkeresik a megyei könyvtár vezetőjét, és azt mondják, szeretnék megmutatni mindazt, amit már ez alatt a röpké idő alatt is magukba szívtak. Szerencsére nyitott ajtóval találják szembe magukat. Megy az ötletelés és megszületik a Bájoló című sorozat.”⁶ Az estek koordinátora Boros Ferenc, a könyvtár fiatal munkatársa, aki már a kezdetektől ott volt a program születésénél. A megváltozott könyvtári funkciók és az új szolgáltatásokkal való bővülés magukban hordozzák a könyvtárosi kompetenciák megváltozását és kitágítását. A Bájoló rendezvény elindításához is merőben más kompetenciákra volt szükség, mint egy hagyományos könyvtári feladat ellátásánál. Az ilyen típusú rendezvényekhez, mint a Bájoló, elsősorban a kommunikáció, a PR és menedzsment területén kell erősebb kompetenciákkal rendelkeznie a részt vevő könyvtárosnak. Nagyon fontos tulajdonság az őszinte érdeklődés, a beszélgetésen belüli diszkrécia, a nyitott szemléletmód, az empátia, az érzékenység és a másik emberre való folyamatos odafigyelés.

Boros Ferenc (a Bájoló házigazdája) és az első vendégek 2014-ben: Puskás Máttyás és Doma Bence

A legnehezebb feladat a Z generáció fiataljainak megszólítása, bevonása a könyvtárba. Szerencsére, a szabadidő új eltöltési formái, – a „telefonozás”, amely az okostelefonok elterjedésével nyert teret, illetve a „facebookozás” – kiváló lehetőséget teremtenek arra, hogy megszólítsuk őket. A Facebook nagyszerű eszköz a könyvtár körüli közösség megszervezésére és aktivizálására. A közösségi médiát egyre több könyvtár kezel megkezdhetetlen platformként, a marketing eszközeivel élve, rajta keresztül hajszálpontosan célzott hirdetésekkel tudjuk megszólítani az általunk fontosnak tartott célközönseget. Folyamatosan figyelni kell a könyvtár Facebook profiljának aktivitását, statisztikáját, mert így tudhatjuk meg, mikor érdemes posztolni. A Bájoló esetében egy jól szerkesztett, figyelemfelkeltő plakáttal és eseménnyel lehet megszólítani a fiatalokat.

A Bájoló tehetségeket bemutató programsorozatának legfontosabb tartópillére az önkifejezés. Az elmúlt 3 év alatt összesen 17 tehetséges, 14 és 32 év közötti fiatal mutatkozott be. Volt, aki több alkalommal is eljött hozzánk. Boros Ferenc koordinálásával a fiatalok a saját érzelmi és gondolati világukba engedtek betekintést. Őszintén meséltek önmagukról, példaképeikről, a nekik kedves zenéről, irodalomról, képzőművészetről, alkotói kedvteléseikről, miközben előadásukban felcsendültek saját dalaik, költeményeik, slam poetry szövegeik, megzenésített versek, vagy bemutatták képzőművészeti alkotásaikat.

Érdekes jelenség, hogy a Bájolóban bemutatkozó fiatalok közül többen nem csak egy művészeti ággal foglalkoznak. Önkifejezésre használják még a versírást, dalszerzést, festést, fotózást, filmkészítést. A művészetet és a kultúrát komplex módon látják és értelmezik a saját életükre, illetve kapcsolódási pontokat keresnek a világ megértéséhez. A vendégek közül a versírást és a dalszerzést mellett Lutor Katalin a fotózás, Varga Richárd és Mersics Ádám a slam poetry, Puskás Máttyás a filmzeneszerzés, Solymosi Péter és Háklár Dóri pedig a képzőművészet területén is alkot. A Bájoló barangolássorozat alkalmain

láttunk már ifjú költőket (Lutor Katalin, Rozmán Kristóf), „egyszálgitáros” énekeseket (Vesztergom Péter, Kóbor Zsóka, Solymosi Péter), képzőművészeket (Baumgartner Edina, Bakkos Kitti). Varga Richárdnak két lemezbemutatót tartottunk. A 101 című szólóalbumának és a Godot Workshop zenei formációval készített Nem létező című albumának ősbemutatója is könyvtárunkban volt.

Varga Richárd és a Godot Workshop Nem létező című albumának ősbemutatója 2016-ban

Többen egy-egy feltörekvő Vas megyei zenekar dalszerzői, énekesei, akik akusztikus gitáros formában dolgozták át a saját együttesük dalait (Puskás Mátyás – Újvilág utca, Poócza Nonsense András – Andersen meghalt, Manuphanktura, Doma Bence és Németh Bence – Karak, Háklár Dóri és Háklár Péter - Háklár Band). Volt olyan előadó, aki a saját zenekarát is elhozta az estre, így lépett fel Varga Dominik és az Újvilág utca, akik csak erre az estére hangszerelték át alternatív rock számaikat.

Varga Bence, a Zaporozsec együttes énekes-gitáros dalszerzője nálunk is játszott akusztikus formában a zenekar dalait (Buborék, Mr Gorsky, Emszercénégyzet, Valse triste), melyek a Petőfi Rádió jóvoltából mára országosan ismertté váltak.

A meghívott tehetségek gondolatainak, érzelmeinek kifejezése, az alkotókészség kibontakozása és a mindezekhez szükséges bátorság, hogy a közönség elé kiállva előadják alkotásaikat, igazi táptalajul szolgál, valamint kapaszkodót is nyújt az estekre ellátogató mai generáció identitáskereső fiataljainak. Jó látni, hogy az 50-70 fős, zömében fiatalokból álló közönség kíváncsi a pályatársak alkotásaira, gondolataira: együtt lélegeznek, együtt éreznek, együtt gondolkodnak a meghívottal. „A kezdeményezés otthonra lelt, s nemcsak a könyvtárban, hanem a közönség szívében is. Most is szükség van pótszékekre. Tanárok, diáktársak, barátok, ismerősök, ismeretlenek.”²⁷ A Bájolóval a Berzsenyi Dániel Könyvtár sikeresen nyitott a legzárkózottabb, egyben a legérzékenyebb, legfogékonyabb és alkotni vágyó korosztály felé.

Varga Dominik és az Újvilág Utca zenekar akusztikus előadása 2017-ben

A könyvtár mint harmadik hely kiválóan működik az estek során, a középiskolás és egyetemista generáció találkozóhelyévé vált, olyan fiatalok látogattak hozzánk, akiket előtte még nem láttunk a könyvtárban. Hasonló gondolatok, gondok, kérdések foglalkoztatják a közönség soraiban ülő felnövekvő generáció tagjait, mint a válaszokat kutató, bemutatkozó pályatársaikat. Letisztultság, őszinteség, társadalomkritika, érzelmek, az önkifejezés bátorsága, saját dalok, versek – ezek a Bájolós alkalmak sajátosságai.

A bemutatkozók mindegyike említett példaképeket. A generációk közti örök találkozási pont József Attila, Radnóti Miklós, Ady Endre. A kortárs költők (Závada Péter, Simon Márton, Erdős Virág) és dalszerzők (Beck Zoltán, Lovasi András, Kiss Tibor) is sokszor szóba kerültek, ugyanúgy, mint annak a vágya, hogy nyomot hagyjunk magunk után. Mindennek a nyertesei a közönség tagjai, akikben érzelmeket, tetszést váltottak ki az előadók. A meghívott fiatal művészek mindegyike nagy örömmel gondol vissza a bemutatkozó estre, mert a Bájoló sokak számára kiindulópont, ugródeszka vagy pedig egy újabb lépcsőfok volt.

„A Radnótitól kölcsönzött sorozatcím valóban elbájolt, a rendezvények mindegyike telt házat vonzott, és örömeztnek bizonyult. A helyi média az újdonság díjazásával, kitüntető figyelmet tanúsított.”⁸ A városban szájról szájra terjedt a rendezvény jó híre, és több megyei internetes média a program mellé állt. „Az újraindult Bájoló sorozat a Berzsényi Könyvtárban bomba ötlet. Végre nem „ciki” vagy idejétmúlt betérni ide (...).”⁹ „Számunkra is hihetetlen, hogy már negyedik éve fut a sorozat, mondhatni, töretlen lelkesedéssel. Három a magyar igazság, azaz három fő tényező szükséges a Bájolóhoz: innovatív ötletek, egy megvalósító és egy jó beszélgetőtárs, (...) mely egyrészt a tehetséges, alkotni vágyó fiataloknak nyújt bemutatkozási lehetőséget, másrészt a kitartó közönségnek ad egy kellemes, késő délutáni kikapcsolódást.”¹⁰

A 2017-es estékről videófelvétel is készült, amelyek visszanezhetőek a közösségi videómegosztó oldalon.¹¹

Összefoglalás

Mindig nagy öröm egy kulturális intézmény számára, ha lehetőséget nyújthat bátor, kreatív, tehetségüket bemutatni vágyó fiatalok számára. A közönség figyelme és az estről estre fenntartott érdeklődés azt bizonyítja, hogy a Bájoló fiataljai olyan közel kerültek a hallgatósághoz, amit eddig remélni sem mertek.

A nagymintás ifjúságkutatások tapasztalatai szerint a hagyományos kulturális intézmények látogatása folyamatosan csökken. A megkérdezett fiatalok között – a korábbi felmérések eredményéhez hasonlóan – sokakat találunk, akik teljesen távol maradnak a kulturális programoktól. A mai tizen- és huszoneves generációnak útmutatásra van szüksége az értékek befogadásához. Gondosan tervezett, élményszerű programok szükségese számukra ahhoz, hogy értő fogyasztóvá vagy önkifejező alkotóvá váljanak. A fiatalok között vannak követhető példaképek, akik úgy segíthetnek korosztályuknak, hogy megmutatják és szerethetővé teszik azt, amit csinálnak. Erre nagyon jó alkalom a szombathe-lyi Berzsényi Dániel Könyvtár tehetségkutató rendezvénysorozata.

JEGYZETEK

1. Kiszl Péter: Ki viszi át...? A könyvtárak társadalmi felelősségvállalása a digitális korban. Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 2017 (64. évf.) 1. sz. <https://tmt.omikk.bme.hu/tmt/article/view/774/922> [Letöltve: 2017. április 13.]
2. Tóth Máté: Könyvtár és közösség. Budapest: Argumentum, 2015. p. 138.
3. Rosenfeldt, Debra – Tyquin, Damian (2005): Libraries/Building/Communities. The vital contribution of Victoria's public libraries – A research report for the Library Board of Victoria and the Victorian Public Library Network. Executive Summary. State Library of Victoria http://www.slv.vic.gov.au/pdfs/aboutus/publications/lbc_execsumm.pdf Idézi Tóth Máté: Könyvtár és közösség. Budapest: Argumentum, 2015. p. 29.
4. Fekete Mariann: Intenzív kultúrafogyasztók a hálón. Szabadidő-struktúra, internethasználat, kultúrafogyasztás. Replika, 2015. 90-91. sz. p. 100.
5. Besenyei Lajos: A generáció váltás forradalma. Opus et Educatio, 2016 (3. évf.) 4. sz. p. 371-378. http://epa.oszk.hu/02700/02724/00009/pdf/EPA02724_opus_et_educatio_2016_04_371-378.pdf [Letöltve: 2017. április 13.]
6. Ambrózi Zsuzsanna: Beck Zoli és József Attila, Radnóti meg Závada. <http://vaol.hu/hetvege/beck-zoli-es-jozsef-attila-radnoti-meg-zavada-1601035> [Letöltve: 2017. április 13.]
7. Ambrózi Zsuzsanna: Elbájozták a közönséget. <http://vaol.hu/kultura/elbajoltak-akozonseget-1604134> [Letöltve: 2017. április 13.]
8. Pallósiné dr. Toldi Márta: Bájoló – Irodalmi és zenei barangolás. <http://www.vasidigitkonyvtar.hu:8080/web/guest/214> [Letöltve: 2017. április 13.]
9. BÁ: Becsali a könyvtárba „a mindenségből egy jó nagyot lélegezni” http://www.nyugat.hu/tartalom/cikk/87924_becsali_a_konyvtarba_a_mindenségbol_egy_jo_nagyot [Letöltve: 2017. április 13.]
10. Mészáros Vivien: Családi zenéléstől a testvérduóig – A Háklár testvérekkel indult a Bájoló negyedik évada. <http://vaskarika.hu/hirek/reszletek/12887/> [Letöltve: 2017. április 13.]
11. Hírlevél Plusz felvételei: Bájoló 4. évad. <https://www.youtube.com/playlist?list=PLQ-cQq-c8g7u10H2WEfrNi3Y8t3Kx1V9B> [Letöltve: 2017. április 13.]